

Pressemelding

Brageprisen 2018

Brageprisen har, siden den første gang ble delt ut i 1992, etablert seg som en av Norges viktigste litterære priser. Prisen deles ut av Stiftelsen Den norske Bokprisen og har som formål å hedre gode norske forfatterskap, samt skape interesse for norsk litteratur.

Prisen deles ut på Dansens hus i Oslo den 22. november kl. 17.30.

De nominerte til Brageprisen 2018 ble offentliggjort på Deichmanske hovedbibliotek 1. november, klokken 12.00.

Følgende bøker og forfattere er nominert:

Åpen klasse: populærvitenskap for voksne og barn/ungdom

- Ole Mathismoen og Jenny Jordahl : *Grønne greier - om natur og miljø og sånn*, Ena - et imprint i Vigmostad & Bjørke
- Anja Røyne: *Menneskets grunnstoffer*, Kagge Forlag
- Anne Sverdrup Thygeson: *Insektenes planet*, J.M. Stenersens forlag
- Katharina Vestre: *Det første mysteriet*, Aschehoug

Barne- og ungdomsbøker

- Anna Fiske: *Elven*, Cappelen Damm
- Kaia Dahle Nyhus: *Verden sa ja*, Cappelen Damm
- Kristin Roskifte: *Alle sammen teller*, Magikon
- Arne Svingen: *En himmel full av skyer*, Gyldendal

Sakprosa

- Arild Bye: *Arne Paasche Aasen*, Aschehoug
- Ingeborg Eliassen og Sven Egil Omdal: *Borgerlønn*, Res Publica
- Helene Uri: *Hvem sa hva?*, Gyldendal
- Peter Normann Waage: *André Bjerke. I kampens glede*, Aschehoug

Skjønnlitteratur

- Maria Kjos Fonn: *Kinderwhore*, Aschehoug forlag
- Tore Kvæven: *Når landet mørknar*, Det Norske Samlaget
- Trude Marstein: *Så mye hadde jeg*, Gyldendal
- Gunnar Wærness: *Venn med alle*, Forlaget Oktober

Kontaktinformasjon for Brageprisen

Kari Marstein, leder av Bragerådet, kari.marstein@gyldendal.no 415 29 707

Siri Ekestad Bauge, daglig leder for Brageprisen, siri@forleggerforeningen.no 40 89 03 15

Juryenes begrunnelser

Åpen klasse – Populærvitenskap for voksne og barn/ungdom

Juryens medlemmer:

Hilde Østby (juryleder)

Anna Kathinka Dalland Evans

Widar Aspeli

Ole Mathismoen og Jenny Jordahl: *Grønne greier, Ena/Vigmostad & Bjørke*

Miljøjournalist Ole Mathismoen og illustratør og tegneserieskaper Jenny Jordahl tar unge lesere med på en reise inn i klima- og miljøsaker, med stort hell. Dette er en bok som på en lettfattelig, morsom og engasjerende måte tar leseren inn vår tids viktigste spørsmål: klimasakens «hvordan?» og «hvorfor?» og ikke minst – hva kan vi gjøre med det? Man får kunnskap på mange nivåer, fra meitemarken som kan deles i to, til klimaforskningens arbeid med kompliserte sammenhenger i jordklodens økosystemer. Boken er delt i syv kapitler, som alle myldrer av kunnskap og fortellerglede, humor og intelligens, men som til enhver tid tar leseren og tegneserieformen på dypeste alvor. Det er ikke enkelt å forklare kompliserte vitenskapelige sammenhenger på en så likefrem måte som her.

Anja Røyne: *Menneskets grunnstoffer, Kagge Forlag*

Hvor kommer grunnstoffene fra, og kan vi bruke dem opp? Anja Røyne har en original vri når hun skriver bok om selve byggeklossene som vi og hele verden er laget av. Med spørsmål som «kan vi gå tomme for jern?» og «finnes det nok sand?» ledes leseren inn i diskusjoner om verdens ressurser på mikro- og makronivå, og hvordan alt henger sammen i universet. Fysikeren skriver i et tydelig språk, hele tiden med en uredd evne til å gå inn i de store spørsmålene som angår oss alle, noe som løfter boken opp til et eksistensielt nivå, samtidig som hun forbinder fysikk med leserens dagligliv. Boken starter og slutter med verdensrommet, der grunnstoffene kom fra, og der vi muligens kan hente ressurser en gang i en fjern fremtid. Men samtidig er boken trygt forankret på vår egen planet, og har som budskap å forklare hvordan vi må ta vare på den kloden med de grunnstoffene vi har. Slik gjør den atomfysikk direkte relevant for leseren, og dette er blitt en bok som elegant forener de minste partiklene med de største spørsmålene.

Anne Sverdrup Thygeson: *Insektenes planet, J.M. Stenersens forlag*

For hvert menneske som lever på jorden, finnes det 200 millioner insekter. De er over alt rundt oss og vi er helt avhengige av dem for å overleve, men hva vet vi egentlig om deres forunderlige verden? Dette er en kunnskapsrik og forskningsbasert tekst om insekter og deres uvurderlige verdi og plass i økosystemet vårt. Den er skrevet av en forsker som ikke er redd for å bruke ordspill og forenkling bilder for å forklare komplekse sammenhenger for leseren, og som får leseren med seg i sin undring over de små livenes store mirakler. Her finner vi både Beyoncé-insekter, «50 shades of strange» eller edderkoppene som kunne spist opp alle mennesker på jorden på ett år. Dette er en bok som formelig spruter av formidlingsglede og kjærlighet til faget og insektene som omgir oss, det er smittende morsomt og engasjerende skrevet. En bok som får deg til faktisk å elske teger og pinnedyr.

Katharina Vestre: *Det første mysteriet, Aschehoug*

Dette er fortellingen om ni måneder som forandrer ditt liv, fra første celledeling etter befruktning, til fødsel. Men det er også fortellingen om evolusjon, cellebiologi, hjerneutvikling og genetik, vitenskapshistorie og fostermedisin, alt sammen forklart på en lettfattelig og klar måte. Teksten fremstår uformell og personlig, selv når man lærer om komplekse vitenskapelige sammenhenger, og bygger på den måten ned udemokratiske barrierer mellom forskere og allmennheten. Biokjemiker Katharina Vestre skriver med en tydelig stemme som henvender seg direkte i du-form til en leser som får se livet utfolde seg i all sin mirakuløse skjørhet. En enkel, men genial idé til en bok i nydelig utførelse, skrevet med et driv som gjør dette til en vitenskapelig «pageturner».

Barne- og ungdomsbøker

Juryens medlemmer:

Øystein Espe Bae (juryleder)
Ragnhild Malfang
Heidi Grønningsæther
Ahmed Akef Khateeb

Anna Fiske: *Elven*, Cappelen Damm

Anna Fiske har skapt si eiga rås i det norske barnelitterære landskapet. Bøkene til Fiske har i fleire år lukkast med å gjere baksider til framsider og sjå under overflata der andre ser bølgjer eller trygg is. *Elven* er nettopp ei slik forteljing: Helena opplever brutal utanforskap både på heimebane og ute hos jamaldringane. Fiske skildrar like mykje med tekst og bilde eit ugjestmildt vinterlandskap av iskald mobbing og indre uro som trykker hovudpersonen ned gjennom tynn-isen. Men *Elven* er òg eit nært portrett av eit ungt kunstnarsinn som skal finne si eiga stemme midt opp i alt dette. Lesaren tek del i Helenas sterke modningsprosess, metaforisk skildra som ei vårløysing: "Nesten all snøen har smeltet i løpet av natten, sånn er det, plutselig kan allting forandres" skriv Fiske, som klarer kunststykket å gjere eit nyansert og symboltungt bildespråk så intuitivt og treffsikkert at lesaren nærast kjenner det på kroppen når is-slottet gradvis smeltar, fargane kjem fram og Helena endeleg maktar å ta meir plass. Dette er ein brennande intens melodi ein ikkje kan skru av, ein vakker komposisjon med poetisk vidd og spanande dramaturgi. *Elven* er eit uomgjengeleg smelteverk i forfattarskapen til Fiske.

Kaia Dahle Nyhus: *Verden sa ja*, Cappelen Damm

Kaia Dahle Nyhus har de siste årene markert seg med sterke og innovative bøker. Med *Verden sa ja* befester hun posisjonen som en av Norges mest spennende billedbokkunstnere. I ekspressiv form møter vi evolusjonen fra et nytt perspektiv: verdens eget. I boka følges evolusjonen gjennom tidene med mantraet "Nå er det bra, nå er det ferdig sa vi", men verden – og etter hvert menneskene – ville videre. Nettopp dette at menneskene stadig mener at nå kan det ikke bli bedre – før verden og naturen så viser vei – er et stort og mektig budskap. Hvem bestemmer utviklingen? Menneskets egentitulerede rolle som de som bestemmer i verden blir satt under debatt på underfundig vis. Beretningen begrenser seg ikke til historien og her vi er i dag, men peker også framover. Dahle Nyhus bruker sterke farger, store former og sprelske utsnitt. Hennes grafiske uttrykk både spiller med og utfyller teksten, som er leken med en alvorlig klangbunn. Det rytmiske, repeterende språket gir en egen klang til beretningen om at mennesket egentlig bare er en liten fotnote i verdens egen historie, men som likevel setter dype og destruktive fotavtrykk. Perspektivet er friskt, uventet og originalt. Boka er en visuell fest som gir rom for kunnskap og ettertanke.

Kristin Roskifte: *Alle sammen teller*, Magikon

Årets bildebok fra Kristin Roskifte er imponerende, ambisiøs og unik innenfor sin sjanger. På en briljant måte kombinerer hun telle- og myldre bokformatet med en narrativ utvikling i bildene. Roskifte lar emosjonelle og eksistensielle spørsmål opptre i møte mellom tekst og bilde. Denne kombinasjonen varsles allerede på omslaget, der en stor menneskemengde demonstrerer for det som er bokas tittel: *Alle sammen teller*. Den henviser både til bokas sjanger og til tematikken den omhandler: menneskeheten. Det er et sjeldent detaljrikt galleri av mennesker vi får presentert, og forfatteren tar ingen snarveier. I hver illustrasjon plasseres menneskene i nye grupper og i et nytt miljø slik at det hele tiden oppstår nye handlinger og historier. Ved å la noen av figurene opptre i flere grupper skapes det gjenkjennelse og narrative linjer. Dette gjør det morsomt og variert for små og store å telle og lete etter kjente fjes, finne ut mer om dem og la seg overraske over hvordan fortellingene deres bindes sammen. I tillegg ansporer leken til større tanker av det grunnleggende

slaget: Hva er sant? Hvor mye vet vi egentlig om hverandre? Tekstlinjene utvider denne eksistensielle undringen ved å plassere ideer og følelser hos figurene: "1000 mennesker... og ingen av dem vet helt sikkert hva som er meningen med livet". Alle sammen teller er en uvanlig rik myldre bok med en sterk formidlingsevne.

Arne Svingen: *En himmel full av skyer*, Gyldendal

Arne Svingen har i fleire år skrive spenningsfylte og humoristiske bøker om barn i ulike outsiderroller. Så også i år. I *En himmel full av skyer* handlar outsiderperspektivet om Henrik på 11 som har lymfekreft og truleg snart skal dø, men også om at jordkloden er i ein utsett posisjon. Kva kan barn gjere for miljøet, og kva skal til for at vaksne skal ta miljøkrisa på alvor? Desse spørsmåla balar Henrik med. Han freistar å finne svaret gjennom ein storpolitisk redningsaksjon der målet er å overtude statsministeren og styresmaktene om at ingen saker er viktigare enn å gjere ein avgjerande innsats for miljøet. Stilsikkert balanserer romanen absurd situasjonskomikk og barnleg overmøt med deprimerande skildringar av korleis mennesket slit ut jorda. Miljøkrisa blir synt fram gjennom eit komplisert mediepolitisk landskap som mest er fullt av omvegar. Dette teiknar eit dystopisk bilde av framtida. Romanen strekar under at det ikkje finst enkle løysingar, verken for sjukdommen til Henrik, eller for miljøet, men han insisterer likevel på at handling er viktigare enn forhandling.

Sakprosa

Juryens medlemmer:

Jørgen Hovde (juryleder)

Guri Hjeltnes

Karianne Aanestad

Eivind Tjønneland

Arild Bye: *Arne Paasche Aasen*, Aschehoug

"Arne Paasche Aasens mor lærte barna sine opprørs grunntanke: Slåss mot de rike som øder jorda og sulter ut arbeiderne!" Poeten forble loyal mot Arbeiderpartiet hele sitt liv. Journalist og forfatter Arild Bye løfter med denne biografien "partidikteren" Arne Paasche Aasen opp og frem fra glemselen. På bakgrunn av et omfattende kildemateriale plasserer Arild Bye poeten Paasche Aasen inn i hans samtid og skildrer på levende vis de politiske strømningene som skulle prege Arbeiderpartiets radikale fløy de første tiårene i det 20. århundre. Resultatet er en original fremstilling av norsk og internasjonal arbeiderpolitikk med Arne Paasche Aasen plassert som en av de mer betydningsfulle skikkelsene gjennom sine petiter, dikt og paroler der han maner arbeiderne til kamp. Med folkekjære sangtekster om Blåveispiken og De nære ting, ble radikaleren Paasche Aasen uomtvistelig en populær poet. Likevel kom han aldri egentlig inn i varmen. "Han diktet for mye paroler og han diktet for raskt, sa kritikken, og venner ba ham stadig om å bruke lengre tid, finarbeide mer". Paasche Aasen måtte kjempe med mangelen på litterær anerkjennelse livet ut. Ved hjelp av strålende fortellerteknikk og et solid overblikk mestrer Arild Bye å gi poeten nytt liv.

Ingeborg Eliassen og Sven Egil Omdal: *Borgerlønn*, Res Publica

«Skal folk få penger for ikke å gjøre noe, spør den nybakte faren som gleder seg til fire måneders foreldrepermisjon med full lønn. Vi har allerede borgerlønn.» Kan det tyde på at vi faktisk har borgerlønn eller lignende i Norge? De to erfarne journalistene Eliassen og Omdal har diskutert borgerlønn grundig. Boka er en aktuell kommentar til dagens samfunn, men like relevant som formidler av de mange aspektene ved borgerlønn. I et leservennlig språk presenterer boka teoretiske perspektiver og praktiske erfaringer. Leserens nysgjerrighet fanges: Boka er et viktig sakprosaverk som gir et situasjonsbilde av vår tid. Med språklig sikkerhet plasseres kunnskap og tunge refleksjoner som både utfordrer og river ned etablerte holdninger og antagelser. Forfatterne inntar en tydelig rolle som formidlere av hva borgerlønn kan være, uten å misjonere. Boka er snarere en veiviser i en

jungel av meninger. Den bygges opp på en naturlig måte og tilbyr stadig interessante og engasjerende perspektiv.

Helene Uri: *Hvem sa hva?*, Gyldendal

Kvinner sier: «Pena! Fine du! Lekreste gensen!» og mannen i badstua: «Vi er fire karer som hygger oss en times tid... vi sier; Vi møtes i varmen neste mandag også.» Ikke noe om «koselig». Helene Uris nye bok om kvinner og menn og språk utgis med det klassiske bokdesignet fra «Hvem hva hvor»-serien. Med bakgrunn som språkviter og velskrivende forfatter tar hun utgangspunkt i omfattende forskning, og har selv gjort egne undersøkelser - tellet opp omtale av kvinner og menn i aviser og andre medier, sett på omtale av kjønn i nekrologer og en tankevekkende skjevfordeling i litteraturpriser, biografier, barne- og ungdomslitteratur, og viser kjønnete ord i svært ulike tekster. Det er en ambisiøs bok, med et vell av overbevisende og nedslående fakta og morsomme anekdoter. Er språket og virkeligheten så skjev når det gjelder menn og kvinner? Helene Uri er en allsidig forfatter. Denne gangen briljerer hun på sakprosafeltet med sin elegante kombinasjon av språklig fagkompetanse og evne til å spille på alle tangenter – sakkunnskap, varm humor, spiss ironi og hjertelige og smertelige observasjoner. Alt formulert godt, i en stringent struktur. En språklig urkraft par excellence.

Peter Normann Waage: *André Bjerke. I kampens glede*, Aschehoug

«André Bjerke ruver i Norges moderne kulturhistorie.» Slik slutter Peter Normann Waages nyskapende og velskrevne bok om en av våre viktigste forfattere i forrige århundre. Waage har sine ord i behold: Endelig en heldekkende biografi om tusenkunstneren André Bjerke, den folkekjære rimsmeden og krimforfatteren, som også var avispolemiker, gjendikter, vitenskapskritiker, riksmålsforkjemper og spøkelsesjeger – foruten å være en habil sjakkspiller. Boken renvasker Bjerke for anklagene om kollaboratørvirksomhet under krigen, men viser godt hvordan beskyldningene slet på dikteren i ettertid. Waage har hatt tilgang til privatarkiver og gjort intervjuer med gjenlevende, men skriver populært og forståelig selv om de vanskeligste emner. Biografien balanserer fint mellom vederheftig kildearbeid og en medrivende fortelling om et menneskeliv som spenner fra triumf til tragedie.

Skjønnlitteratur

Juryens medlemmer:

Merete Røsvik (juryleder)
Gunnar Vilberg
Camilla Tvedt
Espen Grønlie

Maria Kjos Fonn: *Kinderwhore*, Aschehoug forlag

Det kan være fristende å si at hovedpersonen i Maria Kjos Fonn's roman *Kinderwhore* ikke er et klassisk overgrepsoffer. Men hva er «et klassisk overgrepsoffer»? Kanskje har litteratur og film bidratt til en forestilling om offeret som svakt og av ulike årsaker tvunget til taushet. I motsetning til dette er Charlotte tøff i trynet, sarkastisk og kvikk i replikken. Likevel tar det tid før innsikten om hva hun egentlig har vært utsatt for kommer. Dette framstilles på mesterlig vis – det er som om leserens erkjennelse vokser i takt med hovedpersonens. Skildringen av å være innlagt i psykiatrien er tilsvarende overbevisende. Romanen setter her ord på en ungdoms erfaring med psykiske problemer og med behandlingsapparatet, uten at det føles som at et oppdragende budskap står i veien for den nådeløse nakenheten i beskrivelsene. Charlotte er utvilsomt et skadd menneske, men ikke et svakt et. Hun takler omgivelsene på en kald og hard måte, men holdningen er også preget av en fändenivoldsk galgenhumor. Personskildringen er kompleks og original. Med flere innslag av barnlige, og senere ungdommelige uttrykksmåter, bidrar språket i romanen til karaktertegningen, og

illustrerer hovedpersonens utvikling på en imponerende gjennomført måte. *Kinderwhore* er et rystende, men også håpefullt portrett av et barn med ekstreme erfaringer.

Tore Kvæven: *Når landet mørknar*, Det Norske Samlaget

Gjennom et rikt og lekent språk maler Tore Kvæven fram en både dramatisk og magisk vakker fortelling fra vikingtidens Grønland. Året er 1293, og i flere mannsaldre har vikingene levd godt av jakt og fiske i det grønlandske kystlandskapet. Men hvalrossen, dette havdyret som er selve fundamentet i landets velstand, er stadig sjeldnere å se. Handelsbåtene fra Norge og Island uteblir. Grønlands storhetstid er med andre ord på hell når femten år gamle Arnar Vilhjalmsson ror ut på sin første hvalrossjakt. Gjennom ham beskriver Kvæven en allmennmenneskelig søken etter kjærlighet og framtidsdrømmer – og seg selv. Fornemmelsen av økende isolasjon og trussel om undergang, kan relateres til vår egen tids frykt for uopprettelige endringer i klima og dyreliv. Kvæven drar opp et stort lerret, og viser imponerende kunnskap om vikingenes kultur og hverdag. Ætt står mot ætt, tro mot tro. Mennesker kjemper mot hverandre og mot naturen. Forfatteren dikter fram byttedyrenes frykt i møte med jegeren og isbjørnens sult der den svømmer med det bunnløse havet under seg. Selv dødt treverk får liv gjennom forfatterens språk, som er en fest å lese. *Når landet mørknar* er en mesterlig kjærlighetserklæring til naturen og livet, og etterlater leseren med et ønske om å få lese mer.

Trude Marstein: *Så mye hadde jeg*, Gyldendal

Hovedpersonen Monica er yngst av tre døtre i en helt vanlig norsk familie fra Fredrikstad og vi følger henne fra hun er tenåring på 70-tallet til hun er i slutten av 50-årene. Romanen er fri for drama og store følelser. Til gjengjeld er den full av disse helt avgjørende detaljene. Marstein har et sylskarpt blikk for det essensielle i det ordinære. Hun driver frem et troverdig portrett av en kvinne som hele tiden higer videre etter noe bedre, som tar utradisjonelle og noen ganger hensynsløse valg. Monikas egne refleksjoner er den bærende nerven i fortellingen, og de er preget av hennes nesten foraktfulle ærlighet, både mot seg selv og de rundt henne. Det er nakent, ærlig og til tider både pinlig og vondt å lese. «Er dette alt?» spør Monika. Og det åpner opp for spørsmål også hos oss som lesere. Hva er et liv, hva husker vi, hva tilpasser vi etter situasjon og samvittighet, og hva driver oss? Og sitter man igjen med mindre om man ofrer mye for andre, eller er det faktisk slik at det gir oss mer? Det er gjenkjennelig og ubehagelig, men først og fremst briljant skrevet. Trude Marstein har et sterkt og prisbelønnet forfatterskap bak seg, og med denne romanen har hun nådd et nytt høydepunkt.

Gunnar Wærness: *Venn med alle*, Forlaget Oktober

«Et hardt liv krever et hardt språk – og det er det poesien er. Det er det litteraturen gir oss – et språk som er sterkt nok til å si hvordan det er», skriver Jeanette Winterson i memoaren *Hvorfor være lykkelig når du kan være normal?* Dikterjeget i *Venn med alle* av Gunnar Wærness ser ut til å være enig. «Jeg vil bare være normal», sier han. Samtidig gir han, gjennom et hardt, men også medfølelse språk, stemme til de som ikke kan prate for seg selv: Fengslede, fattige og elendige – samt åndene til de som ligg i massegraver, som har blitt skutt i et klasserom, bomba på kafé eller drukna i Middelhavet. «Du får bruke stemmen min», står det i et av diktene. Stilen er likevel umiskjennelig. Poeten Wærness er like opprørsk som inderlig, like musikalsk som grov i kjeften. Bibelske referanser står side om side med dikt om amatørporno, og det er ingen mangel på selvironi på vegne av finkulturen. Men sterkere enn ironien er viljen til å åpne språket for alt som er og har vært – i himmelen, på jorda og under jorda. Tegningene på omslaget, signert «Brødet og eselet» (Gunnar Wærness og Henrik Skotte) er med på å gjøre dette til en utgivelse i særklasse. Men først og fremst er det den særegne formuleringen av det umulige livet som gjør at leseren kan finne en slags trøst i et språk som er sterkt nok til å si det som det er. For eksempel slik: «Ikke gråt, vi er alle mat. Nå seiler vi hjem.»